

concert
info

Tsjaikovski's
Zesde

de Doelen

Pynarello

woensdag 29 mei 2024
Grote Zaal, 20.15 uur

programma

woensdag 29 mei 2024
Grote Zaal, 20.15 uur

Tsjaikovski's Zesde

Julian Schneemann (*1992)
The Moving Staircase

Pjotr Iljitsj Tsjaikovski (1840 – 1893)

Symfonie nr.6, 'Pathétique'

Adagio - Allegro non troppo

Allegro con grazia

Allegro molto vivace

Finale: Adagio lamentoso

Pynarello © Melle Meivogel

uitvoerenden

Pynarello

Thomas Beijer **tekst**

Maartje van de Wetering **voordracht**

Pathétique

Pynarello waagt zich vanavond aan de *Zesde symfonie* van Tsjajkovski. Het is de laatste compositie die de Russische componist schreef voor zijn mysterieuze overlijden negen dagen na het dirigeren van de première in 1893. Thomas Beijer schreef een eigenzinnige reflectie op deze geschiedenis, voorgedragen door Maartje van de Wetering. Het is het beginpunt voor een ontdekkingsreis met de grootste Pynarello bezetting tot nu toe.

Inspirerende roltrap

Voordat we overgaan naar Tsjajkovski kunnen we eerst kennismaken met de toekomstig artistiek leider van Pynarello: Jullian Schneemann. De pianist en componist neemt per januari 2025 het stokje over van violist en oprichter van het ensemble Lonneke van Straalen. Speciaal voor dit concert én het tienjarig jubileum van TivoliVredenburg schreef Schneemann *The Moving Staircase*. Hij vertelt hierover het volgende: “Het eerste wat bij me opkomt als ik denk aan die zaal [TivoliVredenburg] is de grote roltrap in de hal. In mijn fantasie is die roltrap nog veel groter dan in het echt en beweegt hij zoals die bewegende trappen in Harry Potter: je weet niet waar je uitkomt. Tivoli is één grote ruimte met allerlei zalen, met de meest uiteenlopende muziekstijlen. In het stuk hoor je dat: er zitten veel stijgende lijnen in, veel modulaties naar andere muzikale etages en invloeden uit onverwachte hoeken en stijlen.” Het is de eerste compositie die Schneemann

schrijft voor de bezetting van een symfonieorkest. Het inspireerde hem om te kiezen voor een “grote en overdonderende sound”, waarin alles klinkt behalve Tsjajkovski. De emotionele, grootse en allesomvattende klank van de Russische componist geeft hij daarmee extra ruimte in het vervolg van dit concert.

Symfonie of requiem?

De *Zesde symfonie* ‘op Pynarello wijze’ betekent staand uitgevoerd, zonder dirigent en uit het hoofd gespeeld. Het is nogal een opgave, maar de vrijheid die deze vernieuwende uitvoeringsspraktijk de musici geeft zal de emotionele lading van de compositie ten goede komen. Talloze theorieën gaan de ronde over de laatste symfonie van Pjotr Iljitsj Tsjajkovski en zijn vermeende zelfmoord negen dagen na de première. Was zijn dood opzet of greep het noodlot toe? De waarheid kunnen we mogelijk nooit achterhalen, maar feit blijft dat Tsjajkovski met deze symfonie een briljant en zeer emotioneel geladen compositie achterliet.

Dat versterkt uiteraard wel het gerucht dat de *Zesde symfonie* misschien wel zijn ‘requiem’ ter voorbereiding op zijn zelfmoord was... Zelf beschouwde Tsjajkovski dit werk in ieder geval als zijn beste compositie, die hij de extra naam ‘gepassioneerd’ gaf. De titel ‘Pathétique’ werd later toegevoegd door een Franse uitgever. Het verwijst naar de naam die ook de *Pianosonate nr. 8* van Ludwig van Beethoven kreeg, waarvan de eerste maten als motief te horen zijn in de symfonie. Het trage begin met zeer lage tonen in de houtblazers en strijkers bepaalt direct de sfeer van de symfonie. Door alle delen heen blijven dergelijke klagende melodieën klinken en worden afgewisseld met enkele meer opstandige of explosieve passages.

De titel ‘Pathétique’ werd later toegevoegd door een Franse uitgever. Het verwijst naar de naam die ook de *Pianosonate nr. 8* van Ludwig van Beethoven kreeg, waarvan de eerste maten als motief te horen zijn in de symfonie.

Naast lyrische melodieën zitten Tsjajkovski’s composities boordevol walsen: denk bijvoorbeeld aan de beroemde wals uit het *Zwanenmeer*. Het tweede deel van de *Zesde symfonie* lijkt ook een wals, maar de kenmerkende 3-delige maatsoort ontbreekt.

Tsjajkovski krijgt het hier voor elkaar om een verrassend sierlijke wals te schrijven met 5 tellen in de maat. Na een mars-achtig derde deel, volgt echter het meest baanbrekende deel. Waar bijna alle symfonieën snel en euforisch eindigen, wordt deze symfonie naar het slot toe donkerder van klankkleur en steeds trager. Een serie dalende tonen in de strijkers zetten een klaagzang in. Verder horen we afwisselend in de blazers en contrabassen een hartslag. Een hartslag die steeds trager wordt, waarna de muziek langzaam wegsterft. Het vormt het indringend slot van de symfonie, tevens de laatste tonen gecomponeerd door een groots componist. tekst: Fien Duijnmayr

biografie

Pynarello

Pynarello is een collectief van muzikale avonturiers op een missie. De wisselende kern musici – de ‘Pynarelli’ – geloven dat klassieke muziek avontuurlijker, spontaner, directer, zonder dirigent en zonder bladmuziek benaderd kan worden. In de concerten worden zekerheden losgelaten en statige conventies omvergegooid. Oude werken worden opgepoetst en vermengd met noten van nu. Pynarello heeft geen vaste traditionele bezetting en verschijnt in vele vormen. <https://pynarello.com/>